

Literatura Tatianeii Țibuleac a cucerit repede scena europeană, confirmată prin Premiul pentru Literatură al Uniunii Europene în 2019 și prin traduceri în numeroase limbi. Noua sa carte, *Când ești fericit, lovește primul*, nu doar continuă traseul unei proze deja recunoscute, dar îl amplifică într-un mod care pune cititorul față în față cu fragilitatea, violența și, paradoxal, frumusețea vieții trăite în marginea exilului. Dacă *Vara în care mama a avut ochii verzi* a adus povestea filiației în fața morții, iar *Grădina de sticlă* a surprins dezrădăcinarea copilăriei sovietice, acest nou roman explorează teritorii ale memoriei și identității printr-o voce matură, tensiionată, ce îmbină confesiunea crudă cu poezia imaginii.

În centrul romanului se află povestea Milei, o femeie originară din Chișinău, purtată de destin prin Franța, unde trăiește între precaritate, doruri și vinovății. Parisul Tatianeii Țibuleac nu este niciodată capitala monumentală a iubirii, ci un spațiu de subsol, de camere mici, de muncă domestică și supraviețuire la limita sărăciei. Exilul apare ca un amestec de libertate și damnație, un paradox al celor care caută altundeva „fericirea” și descoperă, de fapt, o formă nouă de înstrăinare. Spre deosebire de clișeu exilului eroic sau romanticizat, romanul propune imaginea brutală a unui exil utilitar: joburi prost plătite, abuzuri sexuale, case străine, și, totuși, dorința de a nu te întoarce niciodată acasă.

Mila e prinsă între moștenirea unei copilării marcate de înstrăinarea tatălui, de traumele comunismului și precaritatea franceză. Ea trăiește „în camerele mici ale Europei mari”, într-o existență fragmentată între datorii și prietenii improvizate. Exilul devine un spațiu de „furnicar”, unde fiecare supraviețuiește pe cont propriu, iar solidaritatea se naște tocmai din fragilitate.

Un element central al romanului este relația Milei cu Malik și cu Nastea – un triunghi fragil, traversat de dragoste, trădare și dorința de apartenență. Prietenii nu sunt niciodată line, ci tulburate de sexualitate, violență, complicități rușinoase și vinovății care revin obsesiv. În aceste relații, scriitoarea nu ezită să arate cum iubirea poate deveni simultan hrană și otrăvă, cum apropierea dintre oameni este dublată de tendința de a se răni reciproc. Mila trăiește cu sentimentul constant al zădărniciiei: fiecare pas înainte e contrazis de o cădere, fiecare clipă de tandrețe e umbrită de brutalitatea unei alte amintiri. Romanul devine astfel o vastă cronică a memoriei traumatice, în care copilăria și tinerețea apar ca fotografii „arse cu țigara”. Trauma colectivă: postcomunismul, migrația, precaritatea estică etc., se intersectează cu trauma personală: stranițetea tatălui, pierderea mamei, relațiile sexuale degradante), rezultând un text în care lipsa sensului nu e doar un eveniment exterior, ci o condiție de viață.

Proza Tatianeii Țibuleac e puternică prin densitatea simbolică. În roman, obiectele devin purtătoare de sensuri adânci. Tranzistorașul tatălui devine depozitarul unei voci dincolo de moarte, o legătură spectrală între trecut și prezent. Vinul apare ca un element de comuniune și reconciliere, purtat aproape ritualic până în final, unde promite regăsirea „dintr-un corn de berbec”. Furnicarul din muzeu oferă una dintre cele mai subtile alegorii ale exilului: ființe hrănite și protejate, dar trăind în captivitate, privite din exterior. Albastrul (dresurile tatălui, covorul promis) devine culoarea identitară a Milei, semn de recunoaștere și blestem transmis. Aceste simboluri nu sunt niciodată abstracte, ci ancorate în corporalitate și obiecte domestice. Ele dau romanului textura unui jurnal viu, în care banalul e traversat de sacru.

Stilul Tatianeii Țibuleac e imediat recognoscibil: fraze scurte, densitate lirică, alternanță între prezentul confesiv și flashback-urile încărcate de memorie. Montajul narativ are structura unei „rețele afective”, unde fiecare obiect sau situație declanșează o avalanșă de amintiri. Vocea Milei e fragmentată, uneori beată, alteori lucidă, întotdeauna intensă, iar cititorul e prins în fluxul acestui monolog care devine literatură. De remarcat și modul în care romanul articulează ideea de corp și

se articulează ca limbaj: corpul bătut, abuzat, doritor, obosit, corpul care „se scurtează cu fiecare legănat din cap”, e mereu în prim-plan, ca teren pe care se scrie identitatea. Limbajul alternează brutalitatea cu poezia, iar această tensiune face forța cărții.

Romanul *Când ești fericit, lovește primul* confirmă faptul că Tatiana Țibuleac este una dintre cele mai importante voci feminine din Europa de Est. Romanul ei se înscrie într-o tradiție a literaturii exilului și a memoriei traumatice, dar cu un accent inedit: nu pe eroism, ci pe vulnerabilitate. Tatiana Țibuleac scrie despre precaritate, despre corpuri și suflete rănite, despre fragilitatea oamenilor care supraviețuiesc nu prin idealuri, ci prin mici compromisuri, prin obiecte, prin prietenii imperfecte. Prin această perspectivă, romanul nu doar continuă traseul prozei est-europene în dialog cu Occidentul, ci îl rescrie. Parisul devine un oraș al subsolurilor, iar Europa, un spațiu al supraviețuirii migranților. Este o literatură care oferă o imagine autentică, lipsită de *glamour*, dar plină de adevăr.

Romanul ne arată că fericirea, atunci când apare, e fragilă și trebuie să „lovească prima”, pentru că altfel viața o spulberă. Prin vocea Milei, cititorul descoperă nu doar povestea unei femei din Est, ci și o metaforă a condiției umane contemporane: între exil și prietenie, între violență și tandrețe, între zdrențele inimii și credința că, undeva, există un loc unde vinul și prietenia vor învinge moartea.

**Cu drag de la Paris, Olga CĂPĂȚÎNĂ, scriitoare,
jurnalistă de investigație, președintele Club C'ARTE Paris**